

ipsum exinanivit, non quod habebat deposuit, sed quod non habebat accepit. Crucifigendus sane suis expoliatus est vestimentis, et mortuus involutus est linteis: et tota illa ejus passio, nostra purgatio est. Passurus igitur exitia, præmisit obsequia: non solum eis pro quibus erat subiturus mortem, sed etiam illi qui eum fuerat traditurus ad mortem. Tanta est quippe humanæ humilitatis utilitas, ut eam suo commendaret exemplo etiam divina sublimitas: quia homo superbus in æternum periret, nisi illum Deus humilis inveniret¹. Venit enim filius hominis quærere et salvum facere quod perierat. Perierat autem superbiam deceptoris secutus, ergo humilitatem Redemptoris sequatur inventus.

TRACTATUS LVI.

Ab eo quod scriptum est: *Venit ergo ad Simonem Petrum, etc.*, usque ad id, *Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus.*

I. CUM lavaret pedes Discipulorum Dominus, « Venit » ad Simonem Petrum: et dicit ei Petrus: Domine, tu » mihi lavas pedes?² » Quis enim non expavesceret lavari sibi pedes a Dei Filio? Quamvis itaque magnæ fuisset audaciæ contradicere servum domino, hominem Deo: tamen hoc Petrus facere maluit, quam perpeti ut sibi pedes lavarentur a Domino et Deo. Nec putare debemus hoc Petrum inter cæteros formidasse atque recusasse, cum id alii ante ipsum libenter vel æquanimiter sibi fieri permis-

¹ Luc. XIX, 10. — ² Joan. XIII, 6.

sent. Facilius quippe sic accipiuntur ista verba Evangelii, quia cum dictum esset: « Cœpit lavare pedes Discipulorum, et extergere linteo quo erat præcinctus: » deinde subjunctum est: « Venit ergo ad Simonem Petrum, » quasi aliquibus jam lavisset, et post eos venisset ad primum. Quis enim nesciat primum Apostolorum esse beatissimum Petrum? Sed non ita intelligendum est quod post aliquos ad illum venerit: sed quod ab illo cœperit. Quando ergo pedes Discipulorum lavare cœpit, venit ad eum a quo cœpit, id est, ad Petrum: et tunc Petrus, quod etiam quilibet eorum expavisset, expavit, atque ait: « Domine, » tu mihi lavas pedes? » Quid est, tu? Quid est, « mihi? » Cogitanda sunt potius quam dicenda: ne forte quod ex his verbis aliquatenus dignum concipit anima, non explicet lingua.

II. Sed « respondit Jesus, et dixit ei: Quod ego facio, » tu nescis modo, scies autem postea¹. » Nec tamen ille Dominici facti altitudine exterritus, permittit fieri, quod cur fieret ignorabat: sed usque ad suos pedes humilem Christum adhuc non vult videre, non potest sustinere. « Non lavabis mihi, inquit, pedes in æternum². » Quid est, « in æternum? » Nunquam hoc feram, nunquam patiar, nunquam sinam: hoc quippe in æternum non fit, quod nunquam fit. Tum Salvator ægrum reluctantem de ipsius salutis periculo exterrens, « Si non laverò te, inquit, non habebis partem mecum. » Ita dictum est: « Si » non laverò te, » cum de solis pedibus ageretur: quomodo dici adsolet: Calcas me, quando sola planta calcatur. At ille amore et timore perturbatus, et plus expavescens Christum sibi negari, quam usque ad suos pedes humiliari: « Domine, ait, non tantum pedes meos: sed » et manus et caput³. » Quandoquidem sic minaris, la-

¹ Joan. XIII, 7. — ² Ibid. 8. — ³ Ibid. 9.

vanda tibi membra mea, non solum ima non subtraho, verumetiam prima substerno. Ne mihi neges capiendam tecum partem, nullam tibi nego abluendam mei corporis partem.

III. « Dicit ei Jesus : Qui lotus est, non habet opus nisi » pedes lavare, sed est mundus totus¹. » Hic moveatur fortassis quis, et dicat : Imo si mundus est totus, quid ei opus est vel pedes lavare? Dominus autem noverat quod dicebat, etiamsi nostra infirmitas ejus secreta non penetrat. Verumtamen quantum nos erudire, et ex lege sua docere dignatur, pro captu meo, pro modulo meo, aliquid etiam ego de hujus quæstionis profunditate illo adjuvante respondeam : ac primum ipsam locutionem non sibi esse contrariam facillime ostendam. Quis enim non ita rectissime loqui possit : Mundus est totus præter pedes? Elegantius autem loquitur si dicit : Mundus est totus nisi pedes, quod tantumdem valet. Hoc ergo ait Dominus : « Non habet opus nisi pedes lavare, sed est mundus » totus. » Totus utique præter pedes, vel nisi pedes, quos habet opus lavare.

IV. Sed quid est hoc? quid sibi vult? quid hoc necessarium est ut quæramus? Dominus dicit, veritas loquitur, quod opus habeat pedes lavare etiam ille qui lotus est. Quid, fratres mei, quid putatis? nisi quia homo in sancto quidem baptismo totus abluitur, non præter pedes, sed totus omnino : verumtamen cum in rebus humanis postea vivitur, utique terra calcatur. Ipsi igitur humani affectus, sine quibus in hac mortalitate non vivitur, quasi pedes sunt, ubi ex humanis rebus afficimur, et sic afficimur, ut si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos decipiamus, et veritas in nobis non sit². Quotidie igitur pedes lavat nobis, qui interpellat pro nobis³ : et

¹ Joan. xiii, 10. — ² 1 Joan. 1, 8. — ³ Rom. viii, 34.

et quotidie nos opus habere ut pedes lavemus, id est, vias spiritalium gressuum dirigamus, in ipsa oratione Dominica confitemur, cum dicimus : « Dimitte nobis debita » nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris¹. » Si enim confiteamur, sicut scriptum est, peccata nostra, profecto ille qui lavit pedes Discipulorum suorum, fidelis est et justus qui dimittat nobis peccata, et mundet nos ab omni iniquitate, id est, usque ad pedes quibus conversamur in terra².

V. Proinde Ecclesia quam mundat Christus lavacro aquæ in verbo, non solum in illis est sine macula et ruga³, qui post lavacrum regenerationis continuo ex hujus vitæ contagione tolluntur, ne calcant terram ut opus habeant pedes lavare, verumetiam in iis quibus istam misericordiam præbens Dominus, fecit eos de sæculo isto lotis etiam pedibus emigrare. In his autem qui hic demorantur, etiamsi munda sit, quoniam juste vivunt : opus tamen habent pedes lavare, quoniam sine peccato utique non sunt. Propter hoc dicit in Cantico Cantorum : « Lavi pedes meos, » quomodo inquinabo illos⁴? » Dicit enim hoc cum cogitur ad Christum venire, et terram calcare cum venit. Alia quæstio rursus exoritur. Nonne Christus sursum est? Nonne ascendit in cœlum, et sedet ad dexteram Patris? Nonne Apostolus clamat et dicit : « Si ergo resurrexistis » cum Christo, quæ sursum sunt sapite, ubi Christus est » dexteram Dei sedens, quæ sursum sunt quærite, non » quæ super terram⁵? » Quomodo ergo ut ad Christum eamus, terram calcare compellimur : cum potius nobis sursum cor habendum sit ad Dominum, ut cum illo esse possimus? Videtis, fratres, hodierni temporis angustias istam coarctare quæstionem. Quod et si vos forte minus

¹ Matth. vi, 12. — ² 1 Joan. 1, 9. — ³ Ephes. v, 26. — ⁴ Cant. v, 3. — ⁵ Coloss. iii, 1, 2.

videtis, ego utcumque video quantæ disputationis indigeat. Unde peto ut eam potius suspendi, quam vel negligentius vel angustius pertractari, non fraudata, sed dilata expectatione patiamini. Aderit enim Dominus qui nos debitores facit, ut faciat etiam redditores.

TRACTATUS LVII.

Quonam modo Ecclesia timeat inquinare pedes, dum pergit ad Christum.

I. Non immemor mei debiti, jam reddendi tempus agnosco. Donet unde reddam, qui donavit ut debeam. Donavit enim dilectionem, de qua dictum est: « Nemini » quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis¹: » donet etiam sermonem, quem video me debere dilectis. Expectationem vestram ad hoc nempe distuleram, ut explicarem sicut possem, quemadmodum etiam per terram veniatur ad Christum: cum potius jubeamur quæ sursum sunt quærere, non quæ super terram². Sursum enim Christus est sedens ad dexteram Patris: sed profecto et hic est, propter quod et Saulo in terra sævienti dicit: « Quid me persequeris³? » Ut autem hoc quærendum susciperemus, id tractabatur quod pedes Dominus Discipulis lavit, cum jam ipsi Discipuli loti essent, nec opus haberent nisi pedes lavare. Ubi visum est intelligendum, quod baptismo quidem homo totus abluitur: sed dum isto postea vivit in sæculo, humanis affectibus terram velut pedibus calcans, ipsa scilicet conversatione vitæ hujus

¹ Rom XIII, 8. — ² Coloss III, 1. — ³ Act. IX, 4.

contrahit unde dicat: « Dimitte nobis debita nostra¹. » Ac sic etiam inde mundatur ab eo qui pedes lavit Discipulis suis, nec desinit interpellare pro nobis. Hinc occurrunt ex Cantico Canticorum Ecclesiæ verba dicentis: « Lavi pedes meos, quomodo inquinabo eos²? » cum vellet ire, et aperire ei qui venerat ad eam, et pulsaverat, sibi que aperiri poposcerat, ille speciosus forma præ filiis hominum³. Hinc quæstio nata est quam coarctare nolimus angustiis temporis ideoque distulimus, quonam modo Ecclesia timeat inquinare pedes, dum pergit ad Christum, quos baptismate laverat Christi.

II. Sic enim ait: « Ego dormio, et cor meum vigilat: » vos fratruelis mei pulsat ad januam. Deinde dicit etiam » ipse: Aperi mihi soror mea, proxima mea, columba » mea, perfecta mea: quia caput meum repletum est » rore, et crines mei noctis guttis. Et respondet illa: » Exui me tunica mea, quomodo induam eam? Lavi pe- » des meos, quomodo inquinabo illos⁴? » O admirabile sacramentum! o grande mysterium! Ergo-ne timet inquinare pedes, veniendo ad eum qui lavit suorum Discipulorum pedes? Timet certe, quia per terram venit ad eum, qui etiam in terra est, quia suos hic constitutos non deserit. Annon ipse ait: « Ecce ego vobiscum sum usque » ad consummationem sæculi⁵? » Annon ipse ait: « Vi- » debitis cœlos apertos, et Angelos Dei ascendentes et » descendentes ad filium hominis⁶: » Si ascendunt ad eum propterea quia sursum est, quomodo ad eum descendunt, si non etiam hic est? Dicit ergo Ecclesia: Lavi pedes meos, quomodo inquinabo eos? In eis hoc dicit qui possunt omni fæce mundati dicere, « Cupio dissolvi » et esse cum Christo, permanere autem in carne magis

¹ Matth. VI, 12. — ² Cant. V, 3. — ³ Psal. XLIV, 3. — ⁴ Cant. V, 2, 3. — ⁵ Matth. XXVIII, 20. — ⁶ Joan. I, 51.

» necessarium propter vos¹. » In eis hoc dicit qui prædicant Christum et aperiunt illi ostium, ut habitet per fidem in cordibus hominum². In his hoc dicit, cum deliberant, utrum ministerium tale suscipiant, cui se minus idoneos existimant, ut sine culpa impleant, ne forte aliis prædicantes, ipsi reprobi fiant³. Tutius enim veritas auditur quam prædicatur: quoniam cum auditur, humilitas custoditur: cum autem prædicatur, vix non subrepat cuius hominum quantulacumque jactantia, in qua utique inquinantur pedes.

III. Ergo ut apostolus Jacobus dicit: « Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum⁴. » Dicit et alius homo Dei: « Auditui meo dabis gaudium et » lætitiā, et exultabunt ossa humiliata⁵. Hoc est quod dixi: Cum veritas auditur, humilitas custoditur. Dicit et alius: « Amicus autem sponsi stat et audit eum, » et gaudio gaudet propter vocem sponsi⁶. » Fruamur auditu, sine strepitu nobis loquente intrinsecus veritate. Quanquam etiam cum forinsecus insonat per legentem, per annuntiantem, per prædicantem, per disputantem, per præcipientem, per consolantem, per exhortantem, per ipsum etiam cantantem atque psallentem: ipsi qui hæc agunt, inquinare pedes suos timeant, cum placere hominibus subrepente amore humanæ laudis affectant. Cæterum qui eos audit libenter et pie, non habet locum jactandi se in laboribus alienis: et non inflatis ossibus, sed humiliatis gaudio gaudet propter vocem Dominicæ veritatis. Proinde in eis qui libenter et humiliter audire noverunt, et vitam quietam in studiis dulcibus et salubribus agunt, sancta delicietur Ecclesia, et dicat, Ego dormio, et cor meum vigilat. Quid est, Ego dormio, et

¹ Philip. 1, 23, 24. — ² Ephes. III, 17. — ³ I Cor. IX, 27. — ⁴ Jacob. 1, 19. — ⁵ Psal. L, 10. — ⁶ Joan. III, 29.

cor meum vigilat: nisi, ita quiesco ut audiam? Otium meum non impenditur nutriendæ desidiæ, sed percipiendæ sapientiæ. Ego dormio, et cor meum vigilat: vaco, et video, quoniam tu es Dominus¹: quia sapientia scribæ in tempore otii; et qui minoratur actu, ipse percipiet eam². Ego dormio, et cor meum vigilat: ego requiesco a negotiosis actibus; et animus meus divinis se intendit affectibus.

IV. Sed in iis qui isto modo suaviter et humiliter requiescunt, dum otiose oblectatur Ecclesia, ecce pulsatur ille qui ait: « Quæ dico vobis in tenebris, dicite in lumine, et quod in aure auditis, prædicate super tecta³. » Vox ergo ejus pulsatur ad januam, et dicit: « Aperi mihi » soror mea, proxima mea, columba mea, perfecta mea, quia caput meum repletum est rore, et crines mei noctis » guttis. » Velut si diceret, Tu vacas, et contra me ostium clausum est: tu studes otio paucorum, et abundante iniquitate refrigescit charitas multorum. Nox quippe iniquitas est: ros vero ejus et guttæ, hi sunt qui refrigescunt et cadunt, et faciunt refrigescere caput Christi, hoc est, ut non ametur Deus. Caput enim Christi Deus⁴. Sed portantur in crinibus, id est, sacramentis visilibus tolerantur: nequaquam interiora sensus attingunt. Pulsatur ergo ut excutiat quietem sanctis otiosis, et clamat, Aperi mihi, de sanguine meo soror mea, de accessu meo proxima mea, de spiritu meo columba mea, de sermone meo quem plenius ex otio didicisti perfecta mea, aperi mihi, prædica me. Ad eos quippe qui clauserunt contra me, quomodo intrabo sine aperiante? Quomodo enim audient sine prædicante⁵?

V. Hinc fit ut etiam hi qui amant otium studiorum bo-

¹ Psal. XLV, 11. — ² Eccli. XXXVIII, 25. — ³ Matth. X, 27. — ⁴ I Cor. XI, 3. — ⁵ Rom. X, 14.

norum et nolunt perpeti laboriosarum molestias actionum, eo quod minus idoneos ad hæc ministranda, et sine reprehensione agenda se sentiunt, mallent, si fieri posset, sanctos Apostolos et prædicatores veritatis antiquos excitari adversus abundantiam iniquitatis, qua fervor frigit charitatis. Sed in eis qui jam de corpore exierunt, et carnis indumento expoliati sunt, (neque enim ab ea separati sunt,) respondet Ecclesia, Exui me tunica mea, quomodo induam eam? Recipietur quidem illa tunica, et in eis qui jam exuti sunt, rursus vestietur carne Ecclesia: non tamen nunc quando fervefaciendi sunt frigidi, sed tunc quando resurrecturi sunt mortui. Passa ergo difficultatem propter inopiam prædicatorum, et recolens illa sua membra sana sermonibus, sancta moribus, sed jam exuta corporibus, ingemit et dicit Ecclesia, Exui me tunica mea, quomodo induam eam? Membra illa mea quæ Christo aperire evangelizando excellentissime potuerunt, quomodo ad corpora quibus exuta sunt, redire nunc possunt?

VI. Deinde respiciens ad eos qui prædicare et populos acquirere ac regere, ac sic Christo aperire utcumque possunt, sed in his difficultatibus actionum peccare metuunt, « Lavi, inquit, pedes meos, quomodo inquinabo » illos? » Quisquis enim in verbo non offendit; hic perfectus est vir¹. Et quis est perfectus? quis est qui non offendit in tanta abundantia iniquitatis, tanto frigore charitatis? « Lavi pedes meos, quomodo inquinabo eos? » Quandoquidem lego et audio: « Nolite multi magistri » fieri fratres, quoniam majus iudicium sumitis²: » in multis enim offendimus omnes. Lavi pedes meos, quomodo inquinabo eos? Sed ecce surgo, et aperio. Christe lava eos, « Dimitte nobis debita nostra, » quoniam non

¹ Jacob. iii, 2. — ² Ibid. i.

est extincta charitas nostra: quia « et nos dimittimus » debitoribus nostris¹. » Quando te audimus, exultant tecum in cœlestibus ossa humiliata. Sed quando te prædicamus, terram calcamus ut tibi aperiatur: et ideo si reprehendimus, perturbamur; si laudamur, inflamur. Lava pedes nostros ante mundatos, sed cum ad aperiendum tibi per terram pergimus inquinatos. Hæc vobis hodie satis sint, dilectissimi. Si quid secus quam oportuit dicentes fortassis offendimus, vel laudibus vestris immoderatus quam oportuit elevati sumus; impetrate mundationem pedibus nostris, Deo placentibus orationibus vestris.

TRACTATUS LVIII.

Ab eo quod Dominus dicit: *Et vos mundi estis, sed non omnes usque ad id, Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis.*

I. JAM illa verba Evangelii, ubi Dominus lavans pedes Discipulis suis, ait: « Qui lotus est semel, non habet necessitatem nisi pedes lavare, sed est mundus totus², » Dilectioni Vestræ, ut Dominus donare dignatus est, exposuimus: nunc quod sequitur videamus. « Et vos, inquit, mundi estis, sed non omnes. » Hoc quid sit nequaereremus, ipse Evangelista patefecit, adjungens, « Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum: propterea dixit, Non estis mundi omnes³. » Quid hoc apertius? Proinde ad sequentia transeamus.

¹ Matth. vi, 12. — ² Joan. xiii, 10. — ³ Ibid. ii.

II. « Postquam ergo lavit pedes eorum, et accepit vestimenta sua, cum recubisset iterum, dixit eis, Scitis » quid fecerim vobis¹? » Nunc est ut beato Petro reddatur illa promissio: dilatus enim fuerat, quando expavescenti et dicenti: « Non lavabis mihi pedes in æternum, » responsum est ei: « Quod ego facio, tu nescis » modo, scies autem postea². » Ecce est ipsum postea: jam tempus est ut dicatur, quod paulo ante dilatum est. Memor itaque Dominus se promisisse jamdudum scientiam facti sui tam inopinati, tam mirabilis, tam expavescenti, et nisi ipse vehementer terruisset, nullo modo sinendi, ut magister non tantum ipsorum sed Angelorum, et Dominus non tantum ipsorum, sed rerum omnium, lavaret pedes Discipulorum et servorum suorum. Hujus ergo tanti facti quoniam promiserat scientiam dicens, « Scies autem postea, » quid sit quod fecit, docere nunc incipit.

III. « Vos, inquit, vocatis me Magister et Domine, et » bene dicitis: sum etenim. Bene dicitis³, » quia verum dicitis: sum quippe quod dicitis. Homini præceptum est: « Non te laudet os tuum, sed laudet te os proximi » tui⁴. » Periculosum est enim sibi placere, cui cavendum est superbire. Ille autem qui super omnia est, quantumcumque se laudet, non se extollit excelsus: nec potest recte dici arrogans Deus. Nobis namque expedit eum nosse, non illi: nec eum quisque cognoscit, si non se indicet ipse qui novit. Si ergo non se laudando quasi arrogantiam vitare voluerit, nobis sapientiam denegabit. Et magistrum quidem quod se esse dicit, nemo reprehenderet, etiam qui eum nihil esse aliud quam hominem crederet: quoniam id profitetur, quod et ipsi homines in quibuslibet artibus usque adeo sine arrogantia profiten-

¹ Joan. xiii, 12. — ² Ibid. 7, 8. — ³ Ibid. 13. — ⁴ Prov. xxvii, 2.

tur, ut professores vocentur. Quod vero dominum et ipse se dicit Discipulorum suorum, cum sint illi etiam secundum sæculum ingenui, quis ferat in homine? Sed Deus loquitur. Nulla est hic elatio tantæ celsitudinis, nullum mendacium veritatis: nobis subjacere illi utile est celsitudini, nobis servire utile est veritati. Quod se Dominum dicit, non illi vitium est, sed nobis beneficium. Cujusdam sæcularis auctoris verba laudantur, quia dixit: « Cum » omnis arrogantia odiosa est, tum illa ingenii et eloquentiæ multo molestissima¹, » et tamen idem ipse cum de sua eloquentia loqueretur: « Dicerem, inquit, » perfectam, si ita judicarem, nec in veritate crimen » arrogantiae pertimescerem². » Si igitur ille homo eloquentissimus in veritate arrogantiam non timeret, quomodo arrogantiam ipsa veritas timeret? Dicat se Dominum qui Dominus est, dicat verum qui Veritas est: ne non dicam ego quod utile est, dum tacet ille quod est. Beatissimus Paulus, non utique unigenitus Dei Filius, sed unigeniti Dei Filii servus et apostolus; non veritas, sed particeps veritatis, ait libere et constanter: « Et si voluero gloriari, non ero insipiens, veritatem enim dico³. » Neque enim in se ipso, sed in ipsa veritate quæ superior est ipso, et humiliter et veraciter gloriaretur: quoniam et ipse præcepit, ut qui gloriatur, in Domino gloriatur⁴. Itane non timeret insipientiam, si gloriari vellet amator sapientiæ: et in gloria sua timeret insipientiam ipsa sapientia? Non timuit arrogantiam qui dixit: « In Domino » laudabitur anima mea⁵: » et in laude sua timeret arrogantiam potestas Domini, in qua laudatur anima servi? « Vos, inquit, vocatis me Magister et Domine, et bene dicitis; sum etenim. » Ideo bene dicitis, quia sum: nam

¹ Cicer. in Q. Cæciliam. — ² In Oratore. — ³ 2 Cor. xii, 6. — ⁴ 1 Cor. i, 31. — ⁵ Psal. xxxiii, 3.

si non essem quod dicitis, male diceretis, etiamsi me laudaretis. Quomodo ergo negaret veritas, quod dicunt Discipuli veritatis? quomodo quod dicunt qui didicerunt, negaret ipsa unde didicerunt? quomodo fons negat, quod bibens prædicat? quomodo lux occultat, quod videns indicat?

IV. « Si ergo inquit, ego lavi pedes vestros Dominus » et Magister, debetis et vos alter alterius lavare pedes. « Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego » feci vobis, et vos ita faciatis¹. » Hoc est beate Petre quod nesciebas, quando fieri non sinebas. Hoc tibi postea sciendum promisit, quando ut sineres terruit te Magister tuus et Dominus tuus, lavans pedes tuos. Didicimus, fratres, humilitatem ab excelso: faciamus invicem humiles, quod humiliter fecit excelsus. Magna est hæc commendatio humilitatis: et faciunt sibi hoc invicem fratres, etiam opere ipso visibili, cum se invicem hospitio recipiunt: est enim apud plerosque consuetudo hujus humilitatis, usque ad factum quo cernatur expressa². Unde Apostolus cum viduam bene meritam commendaret, « Si » hospitio, inquit, recepit, si sanctorum pedes lavit³. » Et apud sanctos ubicumque hæc consuetudo non est, quod manu non faciunt, corde faciunt, si in illorum numero sunt quibus dicitur in hymno beatorum trium virorum: « Benedicite sancti et humiles corde Domino⁴. » Multo autem est melius, et sine controversia verius, ut etiam manibus fiat; nec dedignetur quod fecit Christus, facere Christianus. Cum enim ad pedes fratris inclinatur corpus, etiam in corde ipso vel excitatur, vel si jam inerat, confirmatur ipsius humilitatis affectus.

V. Sed excepto isto morali intellectu, ita nos hujus Do-

¹ Joan. xiii, 14, 15. — ² S. Benedictus, in Regul. c. 53. — ³ I Tim. v, 10. — ⁴ Dan. iii, 87.

minici facti altitudinem commendasse meminimus, quod lavando pedes jam lotorum atque mundorum Discipulorum, significaverit Dominus propter humanos quibus in terra versamur affectus, ut quantumlibet profecerimus in apprehensione justitiæ, sciamus nos sine peccato non esse: quod subinde abluit interpellando pro nobis, cum oramus Patrem qui in cœlis est, ut debita nostra dimittat nobis, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris¹. Quomodo ergo ad hunc intellectum poterit pertinere hoc quod ipse postea docuit, ubi sui facti exposuit rationem dicens: « Si ergo ego lavi vestros pedes Dominus et Ma- » gister, debetis et vos alter alterius lavare pedes. Exem- » plum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego vobis » feci, ita et vos faciatis? » Numquid dicere possumus quod etiam frater fratrem a delicti poterit contagione mundare? Imo vero id etiam nos esse admonitos in hujus dominici operis altitudine noverimus, ut confessi invicem delicta nostra oremus pro nobis, sicut et Christus interpellat pro nobis². Audiamus Apostolum Jacobum hoc ipsum evidentissime præcipientem et dicentem: « Confi- » temini invicem delicta vestra, et orate pro vobis³. » Quia et ad hoc Dominus nobis dedit exemplum. Si enim ille qui ullum peccatum nec habet nec habuit nec habebit, orat pro peccatis nostris, quanto magis nos invicem pro nostris orare debemus? Et si dimittit nobis ille cui non habemus quod dimittamus, quanto magis dimittere nobis debemus invicem, qui sine peccato hic vivere non valeamus? Quid enim videtur in hac altitudine sacramenti Dominus significare, cum dicit: « Exemplum enim dedi vo- » bis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos facia- » tis: » nisi quod apertissime dicit Apostolus: « Donantes » vobismetipsis, quis adversus aliquem habet querelam,

¹ Matth. vi, 12. — ² Rom. vii, 34. — ³ Jacob. v, 16.

» sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos¹? » Invicem itaque nobis delicta donemus, et pro nostris delictis invicem oremus, atque ita quodam modo invicem pedes nostros lavemus. Nostrum est, donante ipso, ministerium charitatis et humilitatis adhibere: illius est exaudire; ac nos ab omni peccatorum contaminatione mundare per Christum, et in Christo, ut quod aliis etiam dimittimus, hoc est, in terra solvimus, solvatur in caelo.

TRACTATUS LIX.

Ab eo quod Dominus dicit: *Amen, amen dico dico vobis, non est servus major domino suo: usque ad id, Qui autem me accipit, accipit eum qui misit me.*

I. AUDIVIMUS in sancto Evangelio loquentem Dominum atque dicentem: « Amen, amen dico vobis, non est servus major domino suo, neque Apostolus major eo qui misit illum: si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea². » Hoc ideo dixit, quia laverat Discipulorum pedes, magister humilitatis et verbo et exemplo: sed poterimus ea quæ sunt operosius disserenda ipso adjuvante disserere, si non in eis quæ manifesta sunt immoremur. Cum ergo hæc Dominus præmisisset, adjunxit: « Non de omnibus vobis dico, ego scio quos elegerim: sed ut impleatur Scriptura, Qui manducat panem mecum, levabit super me calcaneum suum³. » Hoc quid est aliud, nisi conculcabit me? Notum est de quo loquatur, Judas ille traditor ejus attingitur. Ergo ipsum non elegerat, unde ab eis quos

¹ Coloss. III, 13. — ² Joan. XIII, 16, 17. — ³ Ibid. 18, et Psal. XL, 10.

elegit, isto sermone secernit. Quod ergo dico, inquit, « Beati eritis si feceritis ea, non de omnibus vobis dico: » est inter vos qui non erit beatus, neque faciet ea. « Ego » scio quos elegerim. » Quos, nisi eos qui beati erunt faciendo quæ præcepit, ac facienda monstravit, qui efficere beatos potest? Non est, inquit, traditor Judas electus. Quid est ergo quod alio loco dicit: « Nonne ego vos duodecim elegi, et unus ex vobis diabolus est⁴? » An et ipse ad aliquid est electus, ad quod utique erat necessarius; non autem ad beatitudinem, de qua modo ait: « Beati eritis si feceritis ea? » Hoc non de omnibus dicit: scit enim quos ad societatem beatitudinis hujus elegerit. Non est ex eis iste, qui panem illius sic edebat, ut super eum levaret calcaneum. Illi manducabant panem Dominum, ille panem Domini contra Dominum: illi vitam, ille poenam. Qui enim manducat indigne, ait Apostolus, judicium sibi manducat⁵. « Amodo, inquit, dico vobis » prius quam fiat, ut cum factum fuerit, credatis quia » ego sum³: » id est, ego sum de quo illa Scriptura præcessit, ubi dictum est: « Qui manducat mecum panem, » levabit super me calcaneum⁴. »

II. Deinde sequitur, et dicit: « Amen, amen dico vobis, qui accipit si quem misero, me accipit; qui autem me accipit, accipit eum qui me misit⁵. » Tantumne distare intelligi voluit inter eum quem mittit et se ipsum, quantum inter se ipsum et Patrem Deum? Hoc si isto modo acceperimus, nescio quos gradus, quod absit, Ariarum more faciemus. Illi quippe cum audiunt hæc evangelica verba, seu legunt, statim ad illos gradus sui dogmatis currunt, quibus non ascendunt ad vitam, sed præcipitantur in mortem. Continuo quippe dicunt, Quan-

¹ Joan. VI, 71. — ² I Cor. XI, 29. — ³ Joan. XIII, 19. — ⁴ Psal. XL, 10. — ⁵ Joan. XIII, 20.